

УДК 351:332.1:338.24-044.247

DOI <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2024.5.6>

Хожило Ірина Іванівна,

доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування
Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»
ORCID ID: 0000-0001-8532-4108

СИСТЕМА СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ: АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОГО ВИМІРУ

SYSTEM OF STRATEGIC DEVELOPMENT OF INDUSTRIAL REGIONS OF UKRAINE: ASPECTS OF THE SOCIAL DIMENSION

Проаналізовано стратегічні орієнтири розвитку промислових регіонів України в умовах кризових проявів та нестабільності економічних систем. Визначено роль та значення соціальної складової в системі ефективного регіонального управління промисловими системами. Систематизовано виклики та загрози ефективного соціального розвитку промислових регіонів України в рамках стратегічного управління. Виокремлено наступні блоки проблем, які перешкоджають забезпеченню стратегічного зростання промислових територій, а саме: проблеми пов'язані із територіальними особливостями та відмінностями вітчизняних промислових регіонів; труднощі щодо організації управлінських процесів; криза конкурентоспроможності промислових регіонів. Визначено пріоритети соціального управління промисловими регіонами в системі їх стратегічного розвитку.

В статті доведено, що соціальна модернізація територій промислових агломерацій потребує розробки державних стратегічних програм та концепції соціально-орієнтованого розвитку з урахуванням можливостей та економічного потенціалу та спеціалізації промислових регіонів. Особливий акцент органів влади слід зробити на забезпеченні соціального розвитку через реалізацію заходів зі створення нових робочих місць, відновлення та розвитку соціальної інфраструктури, забезпечення безпеки місцевого населення та внутрішньо переміщених осіб, підвищення рівня соціального захисту громадян. Обґрунтовано, що сталий розвиток промислових регіонів України потребує стимулювання інноваційно-інвестиційної та науково-технологічної діяльності, забезпечення зростання рівня та якості життя населення, детінізації та антикорупційної діяльності, покращення показників соціального розвитку, збереження та відновлення кадрового потенціалу, формування ефективної системи управління регіональним розвитком. Стратегування сталого розвитку індустріальних регіонів має стати основою відновлення та поступального розвитку вітчизняної економіки в післявоєнний період.

Ключові слова: *регіон, стратегічний розвиток, соціальний розвиток, промислові регіони, інструменти соціального розвитку, соціальна підтримка, смарт-розвиток регіонів, соціальне забезпечення населення, державне управління.*

The paper analyzes the strategic development priorities of Ukraine's industrial regions under conditions of crises and instability in economic systems. The role and importance of the social component in the system of effective regional management of industrial systems are defined. The challenges and threats to effective social development in Ukraine's industrial regions within the framework of strategic management are systematized. The following blocks of issues that hinder strategic growth in industrial territories are highlighted: problems related to the territorial characteristics and disparities of domestic industrial regions; difficulties in organizing management processes; and the crisis of competitiveness in industrial regions.

The article identifies the priorities of social governance in industrial regions within their strategic development systems. The authorities should place special emphasis on ensuring social development through the implementation of measures to create new jobs, restore and develop social infrastructure, ensure the safety of the local population and internally displaced persons, and increase the level of social protection of citizens. It is argued that the social modernization of industrial agglomerations requires the development of state strategic programs and concepts for socially oriented development, taking into account the economic potential, specialization, and capabilities of industrial regions. It is substantiated that the sustainable development of Ukraine's industrial regions necessitates stimulating innovation-investment and scientific-technological activities, improving the standard and quality of living, combating shadow economy practices and corruption, enhancing social development indicators, preserving and restoring human resource potential, and forming an effective regional development management system. Strategizing the sustainable development of industrial regions should become the foundation for the restoration and progressive development of Ukraine's economy in the post-war period.

Key words: *region, strategic development, social development, industrial regions, social development tools, social support, smart development of regions, social security of the population, public administration.*

Постановка проблеми. Диспропорційний, розбалансований та асиметричний розвиток індустріально-промислових регіонів України суттєво знижує ефективність функціонування соціальних систем, сповільнює реалізацію виваженої та довгострокової регіональної стратегії, створює значні перешкоди для сталого розвитку промислових територій. Диференціація соціально-економічного розвитку регіонів України пов'язана із недостатньою увагою до проблематики управління регіонами, невизначеністю стратегічних пріоритетів регіонального розвитку в кризових умовах, тактичними прорахунками регіонального розвитку під час трансформаційних змін економічних систем. Такий стан справ потребує пошуку дієвих інструментів та механізмів реалізації ефективної соціальної політики в рамках стратегічного розвитку промислових регіонів України на основі виваженої та довгострокової регіональної стратегії.

Ключовими проблемами розвитку соціально-економічної системи України в регіональному розрізі є відносно низька конкурентоспроможність промислових регіонів, відсутність стратегічного бачення та тактичного управління соціальною складовою, диспропорції регіонального розвитку, несприятливі умови щодо розвитку людського, інтелектуального та соціального капіталу в окремих регіонах, низька ефективність соціальної інфраструктури в регіональних економіках. У зв'язку з повномасштабним вторгненням країни-агресорки в окремих регіонах (Луганська, Донецька, Харківська, Запорізька, Сумська області) з 2022 року сформувався усталений тренд до зниження промислового потенціалу даних регіонів України, погіршенням демографічної ситуації, зменшенням можливостей відтворення капіталу в пріоритетних промислових галузях. Вочевидь в цих регіонах економічна ситуація характеризується зростанням асиметрії ринку праці, скороченням ділової активності та відповідно зменшенням притоку фінансових надходжень (відрахувань) у соціальну сферу.

Забезпечення стабільності та конкурентоспроможності регіональних систем в контексті соціально-економічного розвитку та функціонування регіонів є важливою стратегічною метою сталого розвитку країни, що забезпечує стійкість та конкурентоспроможність національної економіки в рамках як повоєнного відновлення України, так і в контексті перспективного позиціонування української держави в рамках європейського економічного співтовариства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання соціального розвитку промислових регі-

онів України особливо актуально постає через значну диверсифікацію регіональної структури країни. Вітчизняна наукова спільнота приділяє багато уваги проблемам соціально-економічного розвитку, диспропорціям у функціонуванні регіональних систем та пошуку шляхів зростання ефективності систем управління регіональними агломераціями [2; 3; 6-9; 11]. У дослідженнях М. І. Зверякова, Н. О. Кухарської, Н. А. Клевцевич, О. С. Шараги [7] акцентується увага на тому, що основним завданням сталого соціального розвитку регіональних систем має стати соціальний захист і всебічна підтримка і захист громадян, забезпечення рівності усіх громадян перед законом, рівних можливостей щодо досягнення матеріального, екологічного і соціального благополуччя. Проте, авторський колектив розглядає соціальний розвиток в масштабах країни, без диференціації особливостей розвитку соціальної інфраструктури саме промислових регіонів. В свою чергу Ю. З. Вершигора вивчає диспропорції та нерівномірність соціально-економічного розвитку регіонів України та шляхи її подолання [3, с. 25-28]. З позиції автора нерівномірність регіональної спеціалізації в Україні впливає на диференціацію якісних параметрів життя населення, створює міжрегіональні відмінності щодо розвитку людського капіталу та потребує зваженої політики щодо забезпечення сталості соціальних параметрів залежно від стану розвитку та спеціалізації регіону.

У науковому доробку І. Р. Бузька та О. О. Зеленко окреслено проблематику соціально-економічного розвитку регіонів України через призму безпекової та соціальної стабільності [2, с. 54-57]. Науковці акцентують увагу на необхідності розробки концепції стійкого розвитку регіонів, що має ґрунтуватися на засадах соціального діалогу, орієнтованого на стабілізацію соціальної сфери, пошуку скорочення сектору неформальної економіки та частки населення, що перебуває за межею бідності. На окрему увагу заслуговує підхід В. І. Лапшина та А. А. Смолякової, котрі в рамках свого дослідження запропонували вибудовувати соціально-економічне управління регіональними системами на основі кластеризації регіонів залежно від їх внеску у загальні показники розвитку економіки держави [10]. В основу розрахунків авторського колективу були взяті обсяги роздрібно-товарообігу, валовий обсяг реалізованої промислової продукції, кількість активно-функціонуючих підприємств та притік капітальних інвестицій. Науковцями запропоновано формування кластерів з використанням таксономічного

методу, що базується на основі нелінійної структури зв'язків регіонів.

Разом з тим, існуючі підходи та механізми соціального розвитку промислових регіонів України не вирішують в повній мірі існуючі проблеми ефективного функціонування соціальної системи окремих регіонів в контексті їх стратегічного зростання. А відповідно актуалізується пошук загальнодержавних інструментів регулювання та соціального зростання регіонів промислового спрямування з урахуванням їх специфіки та особливостей соціально-економічної інфраструктури. Окрім того, диспропорції соціального та економічного розвитку промислових регіонів України вказують на необхідність системного стратегічного управління, акцентованого на їх специфічних особливостях.

Мета статті – теоретичне обґрунтування інструментів та механізмів ефективного соціального розвитку промислових регіонів України в умовах нестабільності, деструктивного впливу зовнішніх факторів та нерівномірності регіонального розвитку.

Виклад основного матеріалу. Історично на території України функціонують чотири багатогалузевих промислові райони, включаючи: Донецький регіон, Придніпровський, Прибузький та Прикарпатський. Найбільшим з точки зору промислового виробництва є Донецький регіон, котрий спеціалізується на металургійній, електро-, енергетичній, вугільній, машинобудівній та хімічній галузях промисловості.

Проте, починаючи з 2014 року Донецький та Луганський регіони перебувають під окупаційною владою Російської Федерації. В табл. 1 деталізовано інформацію щодо спеціалізації промислових регіонів України:

Стратегічні орієнтири та соціально-економічний розвиток промислових регіонів визначається

загальнодержавною політикою та передбачає формування соціально орієнтованої економіки, що визначає пріоритети у виборі стратегічних напрямків регіонального розвитку.

Стратегічний розвиток промислових центрів України передбачає реалізацію комплексу заходів, спрямованих на забезпечення довгострокового сталого зростання економіки, підтримку, оновлення, модернізацію виробничо-індустріального потенціалу та забезпечення високих стандартів якості життя населення (рис.1). До базових складових такого розвитку відносяться:

Відтак, складові (елементи) сталого розвитку вітчизняних індустріальних регіонів охоплюють наступні блоки:

1. Економічна та технологічна модернізація економіки. В даному розрізі актуальною залишається диверсифікація економічних процесів, скорочення міжгалузевої залежності, розвиток прогресивних секторів економіки (високотехнологічних і «зелених» технологій), запровадження сучасних технологій, автоматизація виробничих процесів, залучення інвестиційних ресурсів через спеціальні економічні зони або інвестиційні стимули.

2. Державна підтримка вітчизняного малого та середнього бізнесу (МСБ) шляхом забезпечення доступу до фінансових ресурсів, фіскальні інструменти для МСБ, кластеризація економіки (співпраця МСБ із великими компаніями та холдингами), стимулювання експорту продукції підприємств малого та середнього бізнесу тощо.

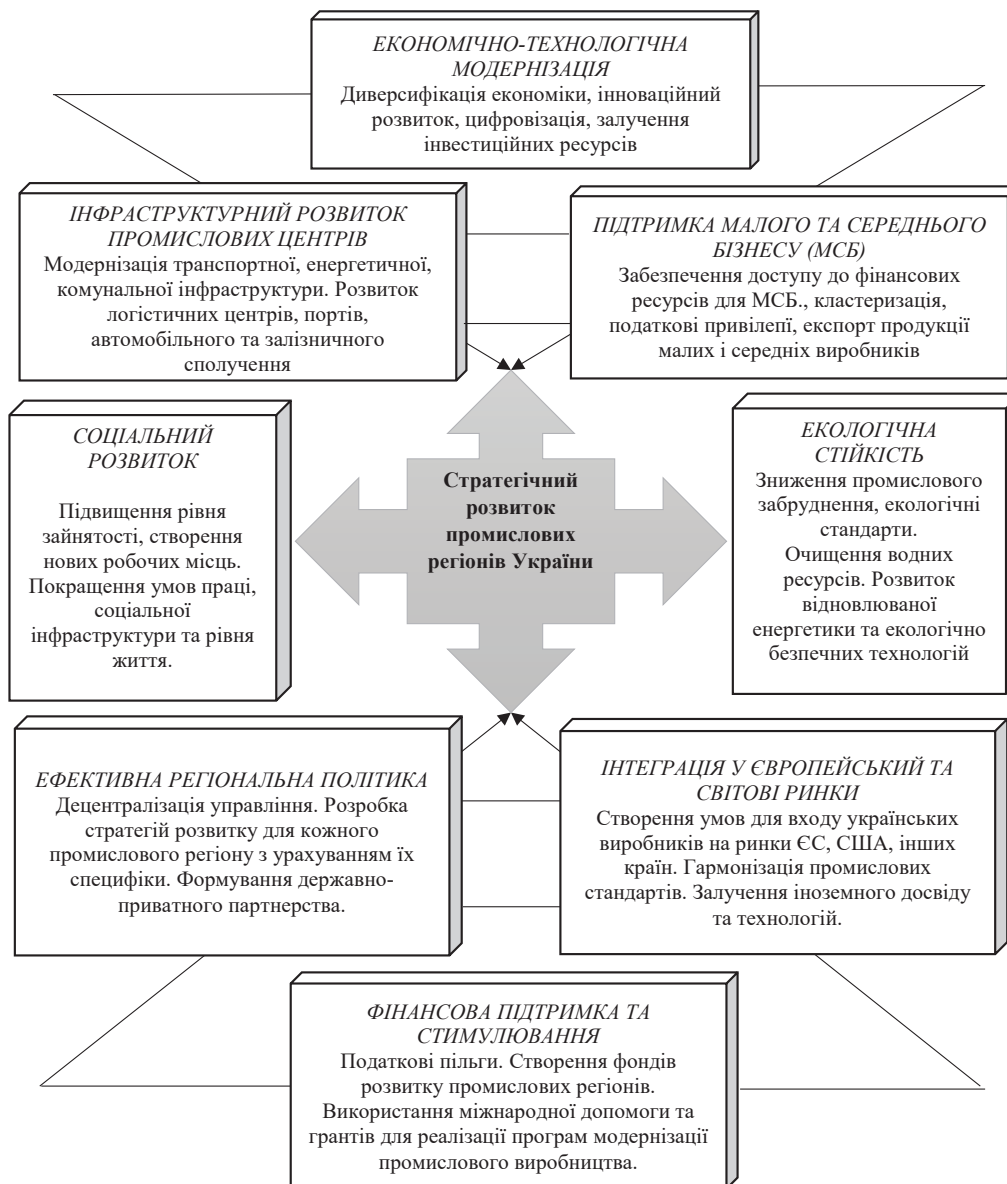
3. Інфраструктурний розвиток економіки. В даному розрізі актуалізується розбудова та модернізація транспортної, енергетичної та комунальної інфраструктури, відновлення і розвиток логістичних центрів, портів і залізничного сполучення. Державна політика та стратегія орієнтована на використання екологічно чистих джерел

Таблиця 1

Спеціалізація промислових регіонів України (у довоєнний період)

№ з/п	Промислові регіони країни	Промислові вузли та агломерації	Напрямок спеціалізації регіону
1	Донецький	Донецько-Макіївська, Горлівсько-Єнакіївська, Луганська промислові агломерації	металургійна, електро-енергетична, вугільна, машинобудівна та хімічна галузі промисловості
2	Придніпровський	Дніпропетровська, Запорізька, Кіровоградська агломерації	електроенергетика, хімічна, машинобудівна та металургійна промисловості
3	Прибузький	Нововолинська і Червоноградська	вугільна, хімічна та електроенергетична галузі промисловості
4	Прикарпатський	Львівська агломерація	нафтова і газова, лісова, машинобудівна і хімічна галузі промисловості

Джерело: побудовано автором на основі [11, с. 137-138]

Рис. 1. Складові (елементи) сталого розвитку індустріальних регіонів України

Джерело: побудовано автором

енергії, сучасних технологій та прогресивних підходів.

4. Соціальний розвиток в контексті ефективного стратегічного розвитку регіонів доцільно забезпечувати через підвищення рівня зайнятості та створення нових робочих місць, навчання та перекваліфікацію персоналу, робота над покращенням умов праці, соціальної інфраструктури та рівня життя населення промислових регіонів.

5. Забезпечення екологічної стійкості промислових регіонів через зниження рівня промислового забруднення, запровадження прогресивних європейських та світових екологічних стандартів, очищення водних ресурсів у регіонах з високим рівнем індустріалізації, активізація розвитку від-

новлюваної енергетики та екологічно безпечних технологій.

6. Оптимізація регіональної політики. В даному напрямку особливої уваги потребує децентралізація управління (залучення місцевих громад до прийняття рішень щодо розвитку промислових агломерацій), розробка стратегій розвитку промислових регіонів з урахуванням їх специфіки. Актуальною вимогою часу є запровадження інструментів та формування публічно-приватного партнерства (ППП), особливо для реалізації масштабних інфраструктурних проєктів. Модернізація економіки промислових регіонів через механізми PPP дозволить залучати інвестицій для фінансування й підвищення ефективності реалізації

суспільно значущих проектів, соціальних ініціатив тощо. Так, у зарубіжних країнах партнерську взаємодію держави та бізнесу розглядають як альтернативу приватизації, оскільки ППП дає можливість органам державної влади залучати кошти приватного сектора без втрати контролю над державними об'єктами [Амоша О.І., Харазішвілі Ю.М., Ляшенко В.І., с. 176-180]. Статистично проекти публічно-приватного партнерства у міжнародній площині реалізуються з метою модернізації промислової та соціальної інфраструктури, в галузі екологізації виробництва та ін.

7. Інтегрування вітчизняної промислової сфери у міжнародні ринки. Даний аспект стратегічного розвитку індустріальних регіонів має бути сконцентрований на створенні умов для входу українських виробників на світові ринки (ЄС, країни Азії, США), використанні зарубіжного досвіду щодо залучення технологій та модернізації технологічних процесів. Актуальним є використання угоди про Асоціацію з ЄС задля гармонізації промислових стандартів та розвитку сучасного промислового виробництва.

8. Фінансова підтримка та стимулювання розвитку промислових регіонів з використанням податкових пільг для підприємств, що впроваджують інновації чи працюють з використанням сучасних екологічно-безпечних технологій. Доречним є досвід створення фондів розвитку промислових регіонів, використання міжнародної допомоги та грантів для реалізації програм модернізації та ін.

Вважаємо, що комплексний підхід до стратегічного розвитку промислових агломерацій дозволить Україні інтегруватися у світову економіку, забезпечити сталий розвиток і підвищити

конкурентоспроможність на міжнародній арені. Основною метою формування ефективної регіональної політики України на стратегічних засадах є збільшення регіонального внеску в економічне зростання країни та підвищення рівня розвитку промислових агломерацій з урахуванням їх ресурсно-технологічного потенціалу на основі процесів децентралізації та шляхом використання їх внутрішніх та зовнішніх можливостей.

Пріоритети соціального розвитку промислових регіонів в контексті стратегічного управління графічно відображає рис. 2:

В умовах війни та в період післявоєнного відновлення зусилля органів влади необхідно спрямовувати на максимальну мобілізацію ресурсів з метою забезпечення стабільності роботи економічних систем та паралельного забезпечення соціального розвитку через реалізацію заходів зі створення нових робочих місць, відновлення та розвитку соціальної інфраструктури, забезпечення безпеки місцевого населення та внутрішньо переміщених осіб, підвищення рівня соціального захисту громадян, у тому числі осіб, постраждалих внаслідок військової агресії Російської Федерації, забезпечення надання якісних медичних, освітніх, житлово-комунальних та інших послуг.

Вивчення соціального аспекту ефективного розвитку промислових регіонів України передбачає аналіз викликів та загроз, які виникають в процесі формування ефективної державної соціальної системи управління (рис.3).

На рис. 3 структуровано основні проблеми соціального розвитку промислових регіонів України в розрізі реалізації регіональної стратегії індустріального розвитку:

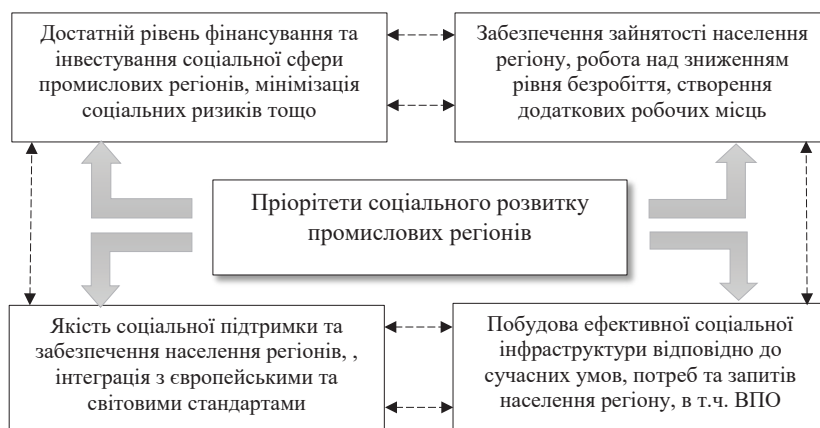

Рис. 2. Пріоритетні складові соціального розвитку промислових регіонів

Джерело: розроблено автором

Рис. 3. Виклики та загрози ефективного соціального розвитку промислових регіонів України

Джерело: побудовано автором на основі: [3, с. 26-27; 8]

- проблеми пов'язані із територіальними особливостями та відмінностями індустріальних зон;

- складнощі в організації управлінських процесів в системі формування державної соціальної політики;

- відсутність сприятливих конкурентних можливостей промислових регіонів щодо їх соціального розвитку.

Окреслені чинники мають негативний вплив на формування ефективної соціальної політики, стійкого соціального розвитку промислових регіонів України та призводять до диспропорційності в якості соціального забезпечення населення. Погоджуємося із позицією О.С. Качного, який відзначає, що регіональна диференціація всередині країни посилює та створює безліч проблем, зокрема, зростання міграційних процесів до більш розвинених, економічно успішних територій, приріст чисельності безробітних, посилення соціальної напруги, зниження інноваційно-

інвестиційної активності, зростання бідності, обмеженість доступу до якісних медичних та освітніх послуг, диспропорції у сферах соціальної інфраструктури тощо [8].

Асиметрія регіонального розвитку та соціальна модернізація територій промислових агломерацій потребує сучасних підходів та дієвих інструментів, заснованих на світовому досвіді та особливостях внутрішнього розвитку територій. Напрями соціального розвитку індустріальних регіонів в рамках стратегічного розвитку України повинні включати заходи, що спрямовані на підвищення якості життя населення, створення нових можливостей для соціального прогресу та забезпечення стійкого розвитку регіону.

Соціальна складова в системі стратегічного розвитку промислових регіонів України потребує трансформації та удосконалення сфери зайнятості, диверсифікації економіки для створення робочих місць у різних галузях, стимулювання малого та середнього бізнесу (МСБ) як основи для

локальної зайнятості, розвитку освітньої інфраструктури та професійної підготовки, модернізації системи професійної освіти, створення сучасних навчальних центрів, орієнтованих на ринок праці, розвитку програм STEM-освіти (наука, технології, інженерія) для залучення молоді в інноваційні галузі.

Покращення соціальної інфраструктури промислових регіонів також доцільно розглядати через будівництво та модернізацію лікарень, шкіл, дитячих садків, культурних і спортивних закладів у регіонах, забезпечення доступу до якісних медичних послуг через інвестування в сучасне обладнання та навчання медперсоналу.

Вивчення світового досвіду та практик вказує на те, що забезпечення соціально-орієнтованого розвитку промислових регіонів України потребує з позицій публічного управління та адміністрування більш широкого застосування смарт-підходу в контексті побудови стратегічно-орієнтованих промислових агломерацій. Вважаємо, що смарт-спеціалізація індустріальних регіонів на базі впровадження знань та інновацій в унікальних сферах діяльності доцільна через виявлення унікальних функцій і активів регіону, конкурентних переваг окремих галузей регіональної економіки.

Smart-спеціалізація виступає ефективним інструментом, що дозволяє залучати сильних та інноваційних стейкхолдерів з бізнесу та науки задля включення інноваційних продуктів до пріоритетів розвитку промислово-орієнтованих регіонів, забезпечує унікальні конкурентні переваги індустріальних агломерацій, дає можливість будувати ланцюги доданої вартості із міжнародними партнерами, тим самим забезпечуючи приєднання українських регіонів до мережі лідерів в ЄС [12, с. 246-248].

В даному аспекті розвитку smart-спеціалізації сприятиме Угода про асоціацію з Європейським Союзом, а також економічна інтеграція із загальним ринком ЄС і забезпечення глобальної присутності в ланцюгах доданої вартості. Участь України в імплементації Стратегії смарт-спеціалізації Єврокомісії, приєднання нашої країни до Європейської платформи смарт-спеціалізації дозволить сформувати фундамент для більш ефективного соціально-економічного розвитку регіонів України в умовах війни та забезпечити їх відновлення і поступальний розвиток. Основні смарт-цілі соціального розвитку індустріальних регіонів країни охоплюють такі напрямки:

- розширення джерел фінансування соціального сектору промислових регіонів;

- удосконалення інструментів та механізмів соціального захисту населення, підвищення рівня та якості життя громадян індустріальних регіонів;

- забезпечення соціального захисту громадян промислових регіонів через регламентування обмежень щодо розміру та умов перегляду тарифів на житлово-комунальні та інші супутні послуги;

- орієнтація соціальної складової сталого розвитку промислових регіонів на людський капітал, збереження збалансованості та стабільності суспільно-культурних систем, мінімізація соціальних ризиків тощо;

- робота у напрямку підвищення ефективності соціальної допомоги та інших форм підтримки для малозабезпечених домогосподарств та сімей (адресна соціальна підтримка);

- забезпечення високої якості соціальних послуг, відповідності високим стандартам та загальної доступності базових соціальних благ;

- адаптування систем соціальних виплат та підтримки до аналогічних систем розвинених країн, інтеграція з європейськими та світовими стандартами.

Трансформація механізмів ефективного соціального розвитку промислових регіонів потребує комплексного підходу заснованого та інноваційних технологіях, стратегічно-орієнтованому підході, міжнародному досвіді та практиках, забезпеченні ефективної взаємодії стейкхолдерів регіональних екосистеми.

Висновки. Соціальний розвиток промислових регіонів – це забезпечення розвитку соціальної інфраструктури місцевих громад, вдосконалення механізмів соціального захисту населення, соціальне оновлення та прогрес, сконцентрований на соціальних інтересах населення, забезпечені розвитку інтелектуального капіталу та підтримки якісних параметрів соціальних послуг.

Ефективне функціонування соціального аспекту розвитку промислових регіонів України потребує дієвих механізмів, спроможних забезпечити стабільне функціонування регіональної системи в умовах невизначеності оточуючого середовища та ризиків. Сталий збалансований соціальний розвиток промислових регіонів має охоплювати ефективно забезпечення соціальних стандартів в рамках стратегічного планування, підтримку та розвиток кадрового забезпечення, логістичної і соціальної інфраструктури, освітньої сфери та галузі охорони здоров'я.

Важливими імперативи сталого економічного зростання промислових регіонів є соціальний аспект, який охоплює розвиток трудового

та інтелектуального потенціалу регіонів, фокус на особливостях окремих регіонів (соціальних, культурних, демографічних тощо), розвиток конкурентних переваг регіону, максимальне використання внутрішнього потенціалу регіонів промислового спрямування.

REFERENCES:

1. Amosha, O.I., Kharazishvili, Yu.M. & Liashenko V.I. (2018) Modernizatsiia ekonomiky promyslovykh rehioniv Ukrainy v umovakh detsentralizatsii upravlinnia [Modernization of the economy of industrial regions of Ukraine in conditions of decentralization of management]. Kyiv, NAN Ukrainy, In-t ekonomiky promyslovosti [in Ukrainian].
2. Buzko, I. R. & Zelenko, O. O. (2018) Sotsialno-ekonomichni rozvytok rehioniv Ukrainy: bezpeka ta sotsialnyi dialoh [Socio-economic development of the regions of Ukraine: security and social dialogue]. *Ekonomichni prostir – Economic space*, 132, 50-60. Retrieved from: <https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/30> [in Ukrainian]
3. Vershyhora Yu. Z. (2017) Nerivnomirnist rozvytku rehioniv Ukrainy ta shliakhy yii podolannia [Uneven development of the regions of Ukraine and ways to overcome it], *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu – Scientific Bulletin of the International Humanitarian University*, 23, 25-28 [in Ukrainian].
4. Hnatenko A. (2015) Napriamy vdoskonalennia mekhanizmu derzhavnoho rehuliuвання sotsialno-ekonomichnoho rozvytku rehioniv Ukrainy [Directions for improving the mechanism of state regulation of socio-economic development of the regions of Ukraine]. *Upravlinnia rozvytkom – Development management*, 8, 103-104. Retrieved from: <https://surl.li/rdowuf> [in Ukrainian]
5. Derzhavna stratehiia rehionalnoho rozvytku na 2021-2027 roky [State strategy of regional development for 2021-2027]. (2024, August 13). *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 05 serpnia 2020 roku № 695 (zi zminamy, vnesenymy postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 13 serpnia 2024 roku № 940)* [in Ukrainian].
6. Zamroz M. V. (2021) Suchasnyi stan sotsialnoho rozvytku Ukrainy [The current state of social development of Ukraine]. *Ekonomichni prostir – Economic space*, 175, S. 115-119. Retrieved from: <https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/1006> [in Ukrainian].
7. Zvieriakov, M. I., Kukharska, N. O., Klevtsevych N. A., & Sharah O. S. (2019) Stratehuvannia rehionalnoho rozvytku: teoriia, metodolohiia, kontseptsiiia [Strategizing regional development: theory, methodology, concept]. Odesa: Atlant [in Ukrainian].
8. Kachnyi O. S. (2018) Derzhavne upravlinnia sotsialno-ekonomichnym rozvytkom rehioniv ukrainy: stan i perspektyvy zmin u konteksti hlobalnykh vyklykiv ta yevropeiskykh standartiv [State management of socio-economic development of the regions of Ukraine: state and prospects for changes in the context of global challenges and European standards]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok – Public administration: improvement and development*, Retrieved from: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/3_2018/40.pdf [in Ukrainian]
9. Kobelia Z. I., Todoriuk S. I., & Matiichyk O. D. (2024) Sotsialno-ekonomichni rozvytok rehioniv ta yoho vplyv na rehionalni vidminnosti [Socio-economic development of regions and its impact on regional differences]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, 3. Retrieved from: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.3.63> [in Ukrainian]
10. Lapshyn V. I. (2017) Sotsialno-ekonomichni stan rehioniv Ukrainy: reitynh, klasteri [Socio-economic condition of the regions of Ukraine: rating, clusters] *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia – Eastern Europe: Economy, Business and Management*, 3(08), 215-219. Retrieved from: https://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/8_2017/40.pdf [in Ukrainian]
11. Muzychenko-Kozlovska O. V. (2024) Sotsialno-ekonomichni rozvytok rehionu: tablychna i hrafichna vizualizatsiia [Socio-economic development of the region: tabular and graphic visualization] Kyiv: Omni Scriptum S.R.L. [in Ukrainian].
12. Storonianska I. Z. (2022) Smart-spetsializatsiia rehioniv Ukrainy: metodolohiia ta prahmatyka realizatsii [Smart specialization of the regions of Ukraine: methodology and pragmatics of implementation]. Lviv DU «Instytut rehionalnykh doslidzhen imeni M. I. Dolishnoho NAN Ukrainy». [in Ukrainian].
13. Tsili staloho rozvytku Ukrainy do 2030 roku: Ukaz Prezydenta Ukrainy [Goals of sustainable development of Ukraine until 2030: Decree of the President of Ukraine]. (2019, September 30). Retrieved from: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825> [in Ukrainian]